

Toch hebben de berekeningen wel eenige waarde en leeren zij bij benadering kennen het materieel onheil, dat wordt gesticht. Een der beste bronnen voor het onderzoek van dit punt is het groote boek van Maurice Evesque, dat onder den titel *Les finances de guerre au XXe siècle*¹⁾ in den aanvang van dit jaar uitkwam.

Welhaast scheen het alsof Evesque een voorgevoel had van de groote dingen, die te wachten stonden. Overtuigd van de groote beteekenis, welke bij het uitbreken van een oorlog aan de finantieele mobilisatie moet worden gehecht, gaat hij na, over welke middelen bij een krijg tusschen twee- en driebond de verschillende staten kunnen beschikken en in hoeverre deze tot dekking der uitgaven voldoende zijn.

Uitgaven van vroegere oorlogen dienen daarbij tot richtsnoer. Over haar grootte wordt bij de verschillende auteurs vrijwel eenparig geoordeeld. De kosten van den Krimoorlog worden voor de oorlogvoerende staten op 8500 millioen francs geschat. De oorlog van 1866 tusschen Pruisen en Oostenrijk kostte 1650 millioen francs. De Fransch-Duitsche oorlog eischte van Frankrijk 10 milliarden francs. De Boeren-oorlog stelde alleen Engeland reeds voor eene uitgave van 5½ milliard; terwijl de directe oorlogskosten van den Russisch-Japanschen oorlog voor Rusland 6 milliard en voor Japan 5 milliard bedroegen. De duurste oorlog was de Amerikaansche burgeroorlog, welks gezamenlijke uitgaven op 27 milliard kwamen. In het geheel gaf de beschaafde wereld, afgezien van de koloniale expedities, sinds het midden der 19e eeuw, voor oorlogen meer dan 70 milliard francs uit.

Met deze gegevens tot grondslag is gepoogd de kosten van

¹⁾ Parijs, z. j., voorwoord dateert van 1914.

Uitvoerige beschouwingen wijdt hij aan den Boerenoorlog, de oorlogen tusschen Rusland en Japan, Italië en Turkije en den Balkankrijg.

Op den voorgrond stellend, dat de oorlogsuitgaven tweërlei karakter-trek vertoonen: „énormité et rapidité” gaat hij uitvoerig de finantieele mobilisatie na. Interessant zijn vooral de beschouwingen op blz. 684 en vlgg. over *La solidarité financière internationale*.